

Magyar Juhászat

Új pályán az ágazati együttműködés

Új esélyt kapott a juh- és kecskeágazat. A civil szakmai irányításban újraosztották a szerepeket a szakma szereplői között. Ennek legfontosabb eleme, hogy úgy látszik, minden potenciális szereplő vállalta, hogy harmonikusan együttműködjön egy új szakmaközi szervezet keretében.

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
29. évfolyam
2020/9

és Kecsketenyésztés

A szerkesztőbizottság tagjai: **Jávor András** tiszteletbeli elnök, **Bögréné Bodrogi Gabriella**, **Kukovics Sándor**, **Monori István**.
Főszerkesztő: **Mezőszentgyörgyi Dávid**

Új pályán az ágazati együttműködés

Jávor András

Új esélyt kapott a juh- és kecskeágazat. A civil szakmai irányításban újraosztották a szerepeket a szakma szereplői között. Ennek legfontosabb eleme, hogy úgy látszik, minden potenciális szereplő vállalta, hogy harmonikusan együttműködjön egy új szakmaközi szervezet keretében.

Hosszú évek teltek el igazi együttműködés nélkül. Sajnos a törvények változásai nem a rendet szolgálták, a termelők pedig, bár igényelték a szakmai háttérrel és segítséget, pénzügyi áldozatot nem akartak hozni érte. Úgy gondolták, hogy az uniós tagságból fakadó kötelezettségek (fűszámozás, nyilvántartás) elég feladatot jelentenek nekik, és hogy a miattuk jelentkező költségek 5–10 százalékot lecsípnek az amúgy sem létező jövedelemből. A kereskedők élvezték a szabályozott piaccal járó teljes szabadságot, a kötöttség nélküli világot, és bizonyos vonatkozásban partnerség helyett csak eszköznek tekintették a termelői háttérrel. Bárkiből lehetett kereskedő, és magatartásuk következmények nélkül maradhatott. Szerencsére voltak, akik betartották a kereskedés, a szakmaiság írott és íratlan szabályait.

Természetes volt, hogy a jobban szabályozott termékpályával rendelkező többi ágazat jobban fejlődött, a juhágazat viszont éppen a nagy „szabadság” miatt nem tudott fejlődni. Mindenki csak tartotta a markát, és nem nagyon figyelt oda a többi szereplőre. Az volt a fontos, hogy a saját érdekei érvényesüljenek, nem harmonizálták az eltérő érdekeket.

A kereskedők nem foglalták meg a termékkel és a termeléssel szemben támasztott igényeket, azaz nem termeltettek, hanem az így vagy úgy előállított árut próbálták valamilyen módon eladni; a saját hasznukra természetesen mindig figyelve. A termelésben és a tenyésztésben magukra maradt szereplők mögé nem került elég forrás, sem az ágazat, sem az egyes juhászatok szintjén. Emiatt a pálya nem volt vonzó és versenyképes, így megkezdődött az ágazat erodálódása. Erre a legjobb példa, hogy több mint 400 ezerrel csökkent az anyajuhok száma.

Nyilvánvaló, hogy az új szervezet létrejötte ellenére a szereplők érdeklentése fennmaradt, hiszen még nincsen közös jövőképük. Hála a jó Istennek, most úgy tűnik, felülkerekedett a józan ész, miszerint csak akkor lesz jó a juhágazat minden szereplőjének, ha az ágazat egésze fejlődik, ha a fajlagos mutatók javulnak, ha a minőség nemzetközivé válik, és ha javul az értékesítésbiztonság. Sokan belátták, hogy csak az ágazat jó működése teheti lehetővé, hogy mindenki megtalálja a számítását a tevékenységében, és ha a termelő jövedelmezően gazdálkodhat. Csak akkor lesz jó, ha a dolgozó juhászt végre meg tudják fizetni, ha a feldolgozók fejlődhetnek, ha a kereskedők a szakmai, etikai elveket és jogszabályokat követve sikeresebbé válnak a nemzetközi piacon.

Mindez azért is fontos, mert még azok sem érezték jól magukat az ágazatban, akik jól megélték belőle. Ők is rájöttek, hogy a megtisztulás és a dinamikus fejlődés az egész ágazatnak jót tenne, és minden szereplő jól járna vele. Kíváncsi, hogy uralkodóvá váljon a tudás alkalmazása, hogy széthúzás helyett stabil együttműködés alakuljon ki. Az új szervezet, ha jó irányba halad – és ha sor kerül mindenképpen szükséges szakmai és politikai megerősítésére – végre elindíthatná a juhászatokat a fejlődés útján, a jelenlegi pangás, visszafejlődés és zsugorodás helyett. Kívánom, hogy a szervezet következő 1–2 éves tevékenysége megalapozza a további, immár piaci sikereket!

Sok teendő van: meg kell teremteni az ágazat végleges, optimálisnak tekinthető struktúráját, növelni a juhtartó gazdaságok átlagos méretét, meg kell erősíteni a családi juhászatokat, növelni kell a fajlagos hozamokat, javítani kell a termékek minőségét, és még a szükséges háttérpiacot is ki kell építeni. A kereskedők kezdjenek termeltetni, bővítsék piaci eszközeiket! Használjuk a legjobb technológiákat, a legmagasabb szintű tudást! A tenyésztők tenyészzenek, legyen jó az érdekvédelem, az ágazat minden dolgozója kapja meg az őt megillető megbecsülést, legyen sikerélménye, élhessen a német, francia, angol társaihoz hasonló életet – és legyen hasonló jövedelme is!

Ehhez mindenki összefogására és munkájára szükség van, hiszen az út hosszú, a teendő temérdek. Sok sikert kívánok!

Árutermelő keresztezések: a gazdálkodó döntésén múlik az árutermelő állomány kialakítása

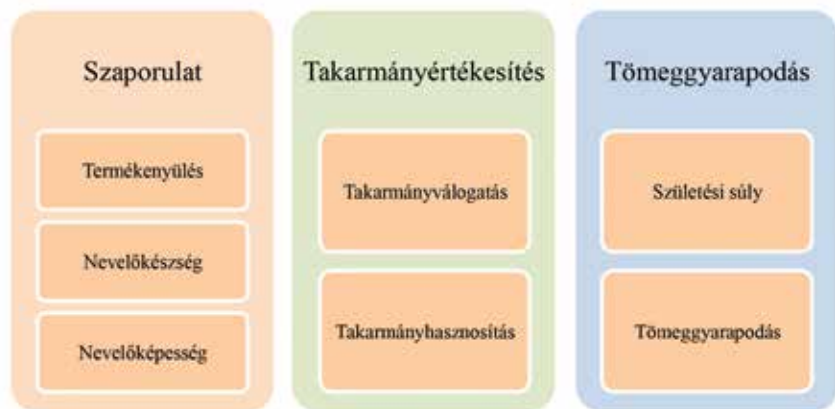
Állandóan napirenden van ez a kérdés, és vannak, akik azt várják, hogy valaki megnevezi a keresztezésben használandó fajtákat, amikkel biztos eredményt termelő állományra tehet szert, ha megfogadja a javaslatot. A juh esetében azonban ez nem olyan egyszerű! Az állattenyésztéshez valamelyest érték természetesen meg tudják mondani, hogy a jó anyai oldalhoz megfelelő apai oldalt felhasználva, a genetika egyik alaptézise szerint, az utódok felülmúlják szüleit, és vágási célra jól értékesíthető bárányok születnek.

De a gazdálkodás és a juhtenyésztés ettől bonyolultabb. Az eredményes gazdálkodáshoz értékesíthető termék, gazdaságos előállítás, a körülményekhez igazítható termelés kell (legyen alkalmas állatállomány, illetve a tartás, a takarmányozás, az állategészségügyi helyzet megfelelő legyen), ez pedig az adottságok függvényében más és más lehet.

Az értékesíthető termék azt jelenti, hogy a kereskedő által keresett kategóriában annyi bárányt tudunk kínálni és akkor, amikor az éppen szükséges és értékesíthető. Úgy kell meghozni a döntések sorozatát, hogy azok külön-külön és együttes hatásukban is növeljék a hozamot és csökkentsék a költségeket.

A hústermelést az teszi eredményessé, ha adott számú anyától minél több értékesíthető vágóbárány születik, és ha azokat minél olcsóbban állítjuk elő – a minőség fenntartása mellett. Ez művészet. A gazdálkodói döntésnek ebben a fázisában nem lehet figyelmen kívül hagyni – és csak a legalapvetőbb gazdálkodási szempontokat emeljük ki – a tartás körülményeit, a legelő mennyiségét, minőségét, a takarmánytermelés és -beszerzés lehetőségeit; az állategészségügyi feltételek teljesítését és teljesíthetőségét, ami még

1. ábra

akkor is jelentős feladat, ha ezek alatt csak a körömápolást, a külső- és belső élősködők kordában tartását értjük; a termékenyítés mint technológiai elem okszerű végrehajtása szintén meghatározó tényező. Mindezek már a fajtaválasztást is befolyásolják.

A fajta kiválasztásánál tenyésztési szempontból az 1. ábra szerinti tulajdonságokat kell szem előtt tartanunk az eredményesség érdekében.

A keresztezéshez, megismételve az alaptezist, megfelelő anyai oldal, és mint befejező apai oldal, húsfajta

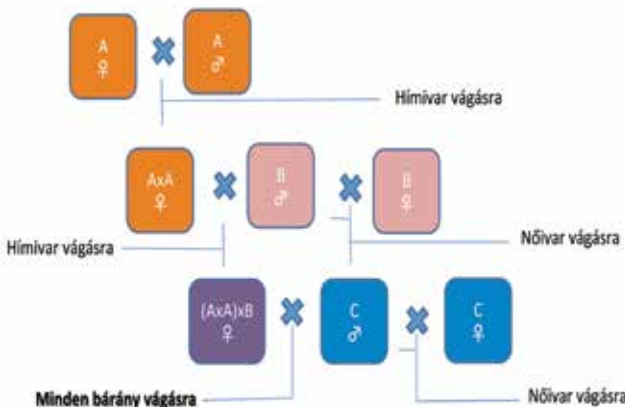
lajdonságaiban vegyes, leromló állományunk lesz, amit csak a csodában bízva lehet az eredményesség reményében tartani. Amennyiben a sémát nem tudjuk betartani, úgy egyértelműen fajtatizta fajta használata a jó választás.

Az áruterelés érdekében alkalmazandó keresztezési kombinációra példa a 2. ábrán látható. Ez a séma egy jó anyai tulajdonsággal rendelkező fajtát ajánl a saját állományra, majd a keresztezett F_1 generációra egy kiváló befejező húsfajta kosát javasolja.

A keresztezési ajánlásból külön fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az egyes szintek szaporulatát hogyan szabad hasznosítani!

Összegezve, az eredményes áruterelésnek az az alapja, hogy a kereskedelmi igényeket kielégítő minőségű és mennyiségű terméket a megfelelő időben és a ráfordítások optimalizálásával kell előállítani, ami piaci ismeretek birtokában, a termelés lehetőségeinek és képességeinknek az ismeretében megválasztott fajta alkalmazásával vagy szintén ezeknek a kritériumoknak megfelelő keresztezési kombináció szigorú végrehajtásával lehetséges.

2. ábra: Háromfajta haszonállat előállító keresztezés végrehajtása

kell, olyan fajták felhasználásával, amelyek említett tulajdonságaikban a lehető legjobban ki tudják használni az adott gazdálkodási körülményeket.

Amennyiben keresztezést alkalmazunk, szigorúan be kell tartani a termelési keresztezési sémát, különben kevert genetikai hátterű, tu-

BÖGRÉNÉ BODROGI GABRIELLA

Nemzetközi fejlesztési programok a Debreceni Egyetemen I.

Szakmailag nagy kihívás egy-egy új területen való megmérettetés, legyen szó tenyésztésről, technológiai fejlesztésről vagy éppen kutatásról. Az egyik legnagyobb kihívást számomra is az jelenti, hogy a hazai eredményeinkkel megjelenjünk a nemzetközi szinten, és ott is értékeljék azokat. A Debreceni Egyetemen sikerült olyan szakmai kapcsolatokra szert tennie a nemzetközi kutatói társadalomban, hogy három év alatt három H2020-as nemzetközi fejlesztési programnak lettünk résztvevői, kettő esetében pedig résztéma-vezetők.

Az időrendet követve a H2020 SMARTER projektet mutatom be elsőként, hogy egyúttal tükröt tartsak minden ágazati szereplő elé, ami alapján értékelhetik saját teljesítményüket: jelenleg hol tart a nemzetközi tenyésztés, a fejlődés, és mi hol tartunk.

A SMARTER projekt honlapja mindenki számára elérhető a világhálón <https://www.smarterproject.eu/>. A programban 13 ország 27 szervezete vesz részt. Ez az első olyan nemzetközi projekt, amely a kiskérdő ágazat hatékony és rugalmas fejlődését szeretné elérni és biztosítani, elsősorban két nagy tudományterületen, a takarmányozásban és állategészségügyben. Az e cél elérése érdekében felhasznált eszközök egyike a hagyományos tenyésztés adatainak összegyűjtése országokként és fajtákként, hogy ezek alapján közös adatbázist hozzunk létre és közös minősítési rendszert alakítsunk ki. Ez egyébként nem szokatlan és nem is újszerű,

hiszen a szarvasmarhánál így működik az INTERBULL rendszer. Azonban a juhtenyésztésben sajnos még nem működik szervezetten, aminek eddig, sok esetben - a tenyésztők vagy tenyésztő szervezetek is okai voltak.

A másik eszköz a korszerű tenyésztés új módszere, a genetikai szelekció, amit még nem minden országban és nem minden fajta esetén alkalmaznak. A genetikai állomány funkcionális ismerete (a génállomány feltérképezése, a genom, a gének funkcionális ismerete) sokkal hatékonyabb teljesítményfejlődést, genetikai előrehaladást biztosít azoknál a fajtáknál, amelyek esetében a hagyományos tenyésztés mellett ezt a módszert is használják.

A programban a legelterjedtebb és meghatározó, illetve a tradicionális fajtákat vizsgálják a tejhasznosítású és a hústípusú fajták esetében. Ennek éppen az a lényege, hogy közös paraméterek segítségével felmérjék,

hogy az egy-egy fajtacsoportba tartó fajták miként alkalmazkodnak a különböző környezeti feltételekhez (éghajlat és technológia). Magyarország esetében a cigája (a környező országokban is jelen lévő tradicionális fajta), a BMC (ez a rusztikus anyai fajta a klímaváltozás miatt egyre dominánsabbá válik nemcsak hazájában, hanem a világ több pontján) és a magyar merinó (a merinó fajtacsoportba tartozó populációk száma még mindig jelentős a világon) teljesítményét és genetikai sokszínűségét vizsgáljuk és hasonlítjuk össze más országok eredményeivel, megteremtve a lehetőségét, hogy az egyes fajtákban közös értékelési rendszert, index-értékelő rendszert dolgozzanak ki. A Debreceni Egyetem ebben a projektben természetesen együttműködik a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Egyesületével, hiszen ez a tudás csak az ő kezükben válhat hasznosíthatóvá és használhatóvá a magyar juhágazat, a tenyésztés számára.

Írország, Belclare juhok

Partnerünk a programban a Juh Termékta-
nács és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara is.

A Debreceni Egyetem egyre nagyobb hangsúlyt fektet arra, hogy tudományos eredményei minél hatékonyabban átkerüljenek a gyakorlatba, hiszen minden kutatásunknak az a célja, hogy segítse az adott gazdasági ág fejlődését. Felgyorsult világunkban az információk minél gyorsabb átadása meghatározó eleme a tudomány és a gazdaság együttműködésének.

A hagyományos és új nemesítési mód-szereknek minden esetben a juhok teljesítő-képességének a javítása a célja, és ez Magyarországon is így van. A hústípusú fajtáknál a hizékonyosság, az izmoltság, a konformáció javítása; a tejelő fajtáknál a tejtermelés minőségi és mennyiségi javítása mellett a tögygyulladásra való fogékonyosság csökkentése a cél. Már vannak genetikai szelekciós eredmények a parazitaérzékenység, szuperizmoltság és a báránynevelő képesség javítására. Azonban a leggyorsabban fejlődő fajták, hibridek, szintetikus fajták esetében hajlamosak vagyunk elkerülni egy érdekes kérdést, mégpedig azt, hogy a szelekciós eljárás, amit a gazdálkodók fizetnek meg, miként válik jövedelmezővé? A válasz egyszerű: az éves hasznosult szaporulat húshasznosítású (nem hústípusú fajta) nyájában 2 felett van átlagosan nyájszinten, ahol a vemhesülési arány 90 százalék felett van. A nukleusz tenyészetek még ennél is többet tudnak. A tejelő juhászatokban a laktációs termelés csúcsa nyájszinten 400–600 l között alakul, fajtától függetlenül.

A véleményem nem éppen optimista. Amíg Magyarországon a tenyésztőknek az a legfontosabb – és a szaklapok cikkei is kizárólag arról szólnak – hogy miként tudjuk maximalizálni a támogatásokat, nem pedig arról, hogy megfelelő fajtákat használjunk, hogy növeljük a hasznosult szaporulatot, vagy hogyan fejlesszük gazdaságunkat, addig a nemzetközi tudományos eredmények nem lesznek könnyen adaptálhatók az ágazatban, mert annak senki nem látja értelmét, ha egy beruházás nem térül meg. Mindenképpen javítani kell a termelékenységen, és ennek első lépése a megfelelő fajtahasználat. A jelenlegi hazai általános technológiai színvonalat és takarmánybázist figyelembe véve nem lehet cél az anyajuhok egyedi testtömegének növelése, a húsfajtákkal történő keresztezések mellett inkább egyes szaporasági mutatójukban jobb és adaptációs képességükben kiváló juhok jelenthetnek előrelépést.

DR. MONORI ISTVÁN

Az ágazati és a teljes támogatás egymáshoz való viszonya a kiskérődző-ágazatban

A mezőgazdaság jelenleg erőteljesen függ az EU-támogatásoktól, illetve egy-két ágazat (pl. sertés és baromfi) a nemzeti támogatási jogcímek alatt igénybe vehető pénzeiktől. A nemzeti források a kiskérődző-ágazatok számára is nyújtanak némi háttértámogatást, még ha erősen korlátozott mértékűt is.

A kiskérődző-ágazat

A kiskérődző-ágazat már több évtizede erősen támogatásfüggő, sőt, ha a rendszerváltás előtti gyapjútámogatást is figyelembe vesszük, akkor csaknem fél évszázada. Ezzel együtt, az ágazat általános hazai helyzetét erősen árnyalja, hogy az igénybe vehető támogatási jogcímeiket tekintve a magyar juhtartó gazdaságok egyáltalán nem tisztán juhtartók, hanem számos további ágazatot működtetnek. Emiatt nehéz úgy értékelni a juhtartó üzemet, mintha tisztán csak juhtartók lennének.

Ebben a tekintetben a kecsketartó gazdaságok is több ágazatot magába foglaló mezőgazdasági vállalkozások. Jelen esetben eltekintünk a földdel nem rendelkező kecsketartók különleges esetétől.

A Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés című havilap 2020. júliusi számában közölt, a NAIK Agrárgazdasági Kutató Intézetének tesztüzemi rendszerében szereplő, 2003 és 2018 között juhot tartó gazdaságok költség- és jövedelemhelyzetéről szóló elemzésben – amiben az egyéb jogcímek alatt igénybe vehető támogatások figyelembe vételére nem volt módunk – a következő fontosabb következtetésekre jutottunk:

- 1) a juhágazat gazdaságossága erősen negatív volt 2003 és 2012 között, és csak a kérődző-szerkezetátalakítási támogatás bevezetésével vált a mérleg egyenlege pozitívvá, amit a közvetlen anyajuh-támogatás 2015–2016-os bevezetése tovább javított, jóllehet 2018-ban jelentős visszaesésre került sor;
- 2) az ágazat termékkibocsátása a lehetőségeihez képest meglehetősen alacsony;
- 3) az ágazat fő, egyben meghatározó bevételi forrása a vágójuh-előállítás és -értékesítés (16 év átlagában csaknem 69%);
- 4) a második legnagyobb bevételi forrás a 2003–2018 közötti 16 év átlagában az állami (jelen esetben döntően EU-) támogatás volt, az aránya meghaladta a 15 százalékot;
- 5) a harmadik legnagyobb bevételi forrás (13,2%) a tenyészutánpótlás-előállítás és -értékesítés;

6) a gyapjúértékesítés 2,84 százalékkal részesedik az ágazat bevételeiből;

7) támogatás nélkül (itt: közvetlen anyajuh-támogatás) a hasznosult szaporulat arányát csak az utóbbi években 10–35 százalékkal kellett volna emelni (évhatástól függően) ahhoz, hogy az ágazat mérlege pozitív legyen.

Ebben az elemzésben nem kerülhetett sor a tej szerepének elemzésére, mert a tesztüzemi rendszerben szereplő gazdaságok elenyésző hányada termel juhtejet értékesítésre. Az elemzés keretében az ágazatban keletkező istállótrágyának az ágazat mérlegét módosító szerepére és értékelésére sem kerülhetett sor.

A juhágazat költségösszetételének alakulásáról most nem teszünk említést, az részletesen megtalálható a lap említett számában.

A kecskeágazatban működő gazdaságok nem szerepelnek a tesztüzemi rendszerben. Ennek megfelelően hasonló részletességű elemzésére, megfelelő adatbázis hiányában, nem tudunk sort keríteni.

Támogatási jogcímek

Mint már említettük, a juhtartó gazdaságok vegyes gazdaságok, ami azt jelenti, hogy a juhtartás mellett más ágazataik is vannak, amelyek működtetéséhez különböző jogcímeken támogatáshoz tudnak jutni.

A kiskérődző-ágazat szereplői által hasznosított támogatási jogcímek igénybe vételének arányát a Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés 2019. áprilisi számában elemeztük 2016–2018-ra vonatkozóan. Jelen dolgozatunkban a támogatási jogcímek 2016 óta érvényes szerkezetet elemezzük a 2017–2019-es adatokra alapozva.

Az elemzéshez a Magyar Államkincstár mezőgazdasági támogatásokkal foglalkozó egységétől kaptuk meg az általunk kért adatokat, évente, üzemméret (0–10-től az 5001-nél több juhot tartó kategóriáig) és támogatási jogcím szerint. Az elemzésünkhöz nyújtott támogatást és adatokat ez úton is köszönjük!

Jelen elemzésben csak az összesített adatok összehasonlítására szorítkozunk. Jóllehet

tudjuk, hogy az egyes üzemméret-kategóriák között érdemi eltérés lehet a támogatás összegében, de a lap terjedelme nem teszi lehetővé 15 méretkategória részletes bemutatását.

Az egyes támogatási jogcímekeket aszerint állítottuk sorrendbe, hogy azok mekkora hányadot jelentenek az átlagos juhtartók támogatási bevételeiben. A juhtartók esetében külön kiemeltük azokat a támogatási jogcímekeket, amelyek a juhászat költségeinek csökkentését, illetve az ágazat megmaradását közvetlenül segítik. A kecsketartók esetében az egyéb támogatási jogcímen igénybe vett támogatások szétszálazására nem volt lehetőségünk, így náluk csak a közvetlen kecske-támogatás összegét tudjuk bemutatni.

Az egyes támogatási jogcímek keretében bekövetkezett változásokat szintén bemutatjuk, illetve összefoglaljuk. Felhívjuk rá a tisztelt olvasók figyelmét, hogy 2018-ban több támogatási jogcím megszűnt, tehát csökkent a hasznosítható intézkedések száma, ennek ellenére – nem kis mértékben az euró-forint árfolyam változása következtében – az ágazat szereplői által igénybe vett támogatások összege érdemben nőtt a vizsgált 3 évben.

Mint már megállapítottuk, a juhtartó gazdaságok számos támogatási jogcím alapján juthatnak támogatáshoz, amelyek zöme nem közvetlenül a juhtartás költségeit csökkenti (vagy a jövedelmezőségét növeli), hanem az üzem meg-, illetve fennmaradási lehetőségeit növeli.

A 2017-ben, 2018-ban és 2019-ben kifizetett támogatásokról szóló adatokat a *táblázatban* foglaltuk össze. Arra mindenképpen fel kell hívni a figyelmet, hogy a kifizetések egyes termelők esetében átcsúszhatnak egyik évről a másikra, sőt, még 2019-ben is kifizettek támogatást olyan jogcímekekre, amelyeket már 2017-ben megszüntettek. Emellett a kifizetett kérelmek száma akár többszörösen meghaladhatja az adott évben az adott kategóriában nyilvántartott üzemek számát. Ennek oka a kifizetések átcsúszása egyik évről a másikra, valamint hogy egy-egy üzem többféle támogatási forrást is kihasznál működése biztonságosabbá tételére.

Ezzel együtt, egyértelműen követhető, hogy adott években egyes támogatási jogcímekeket nem minden termelő vett igénybe, illetve nem minden igénylő szerepel az egyes jogcímek adott évi kifizetési között. Az is nyomon követhető az adatokban, hogy az AKG-támogatás – bár az azt igénybe venni tudó gazdaságok száma és aránya lényegesen visszaesett – jelentősége az ágazat szintjén továbbra is nagy a juhtartók számára kifizetett összes támogatás között.

Az egyes jogcímekeket illetően azt is tudni kell, hogy a fentiek következtében egy-egy

üzem akár többször is szerepelhet adott jogcím alatt, illetve több jogcímbe is megjelenik a kifizetésekben, de a végső összesített üzemszámában minden üzem csak egyszer jelenik meg.

Ennek ellenére 2017-hez képest nagyjából 300-zal nőtt 2018-ban a valamilyen jogcímen támogatást kapó üzemek száma, ugyanakkor 2019-ben mintegy 400-zal kevesebb lett. Ebben a változásban benne vannak az utóbbi 2 évben felszámolt juhászatok is.

A juh- és kecskeágazat létszámváltozásait a Magyar Juhászat és Kecskenyésztés 2020. májusi számában összegeztük, ezért a létszám adatok ismételt bemutatásától eltekintünk, illetve terjedelmi okokból is el kell tekintenünk.

Területalapú támogatás

Ez a támogatási jogcím kivételes szerepet tölt be a gazdaságok jövedelemforrásai között, lévén, hogy mindhárom vizsgált évben ennek aránya volt a legnagyobb. Igaz, érdekes pályát írt le, mert a 2017-es 26,56 százalékról 2018-ra 33,572 százalékra emelkedett, majd 2019-ben 30,84 százalékra csökkent az aránya az összes kifizetett támogatásban. Az e jogcímen kifizetéshez jutó gazdaságok száma a fentiekben jelzett éves hatásokat is követte.

A zöldítési támogatás igénylése

E támogatási jogcím éves nagysága a juh- és kecskeágazatnak összesen kifizetett támogatások között ugyancsak jelentős, jóllehet aránya és a rangsorban betöltött helye érdekesen változott a vizsgált 3 évben: 2017-es második helyéről (23,209%) jelentősen visszaesett 2018-ra (14,436%), tavaly viszont visszaemelkedett 20,106 százalékra. Ennek ellenére az utóbbi 2 évben a harmadik helyre csúszott vissza a fontossági rangsorban a juhot és kecskét tartó gazdaságok esetében. Az ezt a támogatást igénybe vevő gazdaságok száma nem változott sokat, és bár 2017-ben még meghaladta a területalapú támogatást igénybe vevő gazdaságok számát, a következő 2 évben elmaradt attól.

Egyéb intézkedések

A juhtartó gazdaságok életében és működtetésében jelen van egy olyan támogatási jogcím is, amely kevésbé kötődik az ágazatot közvetlenül érintő intézkedésekhez, de a belőle származó támogatás mégis nagy mértékben befolyásolja működési lehetőségeiket. Az e támogatáscsoport keretében fizetett támogatások aránya az összes támogatási forráson belül sokat változott a vizsgált években. A 2017-es harmadik helyről (16,164%) 2018-ban a második helyre (23,855 %) lépett elő – leszorítva onnan a zöldítési jogcímet –, és bár valamelyest csökkent az értéke 2019-ben

(23,209%), megőrizte második helyét fontossági rangsorban. Az e támogatáscsoport keretében forráshoz jutó gazdaságok száma fokozatosan emelkedett a vizsgált években.

VP-M10.1.1 – Agrár-környezetgazdálkodás

Ez a támogatási jogcím 2017-ben még a negyedik helyen állt a juhtartóknak fizetett támogatási összegek rangsorában (12,229%), és bár ezt a helyét 2018-ban is megtartotta, de az aránya jelentősen csökkent (10,669%). Az aránya tovább csökkent 2019-ben (7,820%), amivel az ötödik helyre csúszott vissza. Annak ellenére is így történt, hogy 2018-ban valamelyest nőtt az e támogatási jogcímet igénybe venni tudó gazdaságok száma, de 2019-ben mintegy 200-zal kevesebben lettek.

A termeléshez kötött anyajuh tartási támogatás

Ez a támogatási jogcím van a legerősebb közvetlen hatással a juhtartás létre vagy megmaradására, bár a gazdaságok számára elérhető források közül csak az ötödik helyet töltötte be a fontossági sorrendben 2017-ben (10,101%). Bár 2018-ban növekedett az aránya (10,238%), de a helye a sorrendben nem változott. Előre sorolására 2019-ben került sor (9,288%), amikor az aránya visszaesett ugyan, de még így is a negyedik helyre került a forrásszerzési lehetőségek fontossági sorrendjében. Az e támogatási jogcímet igénybe vevő gazdaságok száma csaknem 400-zal nőtt 2018-ban, viszont mintegy 500-zal visszaesett tavaly.

VP-M12.1.1 – Natura 2000-gyep

A juhtartás alapfeltétele a legeltetésre alkalmas gyepek. Ezt a fontossági sorrend hatodik helyén álló támogatási jogcímet a juhot is tartó gazdaságoknak még a negyede sem tudta igénybe venni. Bár előkelő helye a rangsorban nem változott a vizsgált években, de 2017-hez képest (4,701%) a harmadára zuhant az aránya 2018-ban (1,433%) – hogy aztán annak csaknem a duplájára emelkedjen 2019-ben (2,743%).

VP-M13.2.1 – THÉT

Ez a támogatási jogcím is érdekes pályát követett a vizsgált években. A 7. helyen volt 2017-ben (2,406%), majd 2018-ban a 9. helyre csúszott vissza (0,860%), amit 2019-ben is megtartott (0,842%), bár aránya tovább csökkent. Az e támogatási jogcím igénybe vételére képes gazdaságok száma is fokozatosan csökkent a vizsgált években.

VP-M11.1.1 – Ökológiai gazdálkodásra való áttérés

A forrásszerzési jogcímekek rangsorában 2017-

A juh- és kecsketartók által igénybe vett támogatások megoszlása 2017-, 2018- 2019-ben jogcím szerint

Jogcím/Intézkedés	Kategoriában szereplő üzemek száma (db)			Kifizetett kérelmek száma (db)			Kifizetett támogatás összege (Ft)			Jogcím / összes támogatás %		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Területalapú támogatás	6706	6867	6546	12 888	13 303	12 307	16 476 446 077	22 831 596 204	22 178 494 380	26,561	33,572	30,840
Zöldítés támogatás igénylése	6721	6818	6499	11 890	8825	10 071	13 842 925 679	9 817 865 195	14 458 949 719	22,316	14,436	20,106
Egyéb intézkedések	6555	6891	7575	18 419	19 677	19 980	10 027 008 891	16 223 384 019	16 690 637 114	16,164	23,855	23,209
VP-M10.1.1-Agrár-környezetgazdálkodás	1607	1654	1473	2580	2966	2503	7 585 693 075	7 255 777 271	5 623 892 246	12,229	10,669	7,820
Termeléshez kötött anyajuh tartás támogatása	7784	8145	7671	12 929	13 787	13 256	6 265 753 667	6 962 651 754	6 679 551 160	10,101	10,238	9,288
VP-M12.1.1-Natura gyep	1816	1788	1813	2760	1806	1821	2 916 151 146	974 584 242	1 972 347 226	4,701	1,433	2,743
VP-Mo4.1.1.4-Állattenyésztés-juh és kecske	-	165	123	-	190	141	-	892 422 180	985 499 547	-	1,312	1,370
VP-M13.2.1-THÉT	969	931	893	1508	943	902	1 492 771 029	584 817 061	605 459 474	2,406	0,860	0,842
VP-M11.1.1-Ökológiai áttérés	194	193	281	302	231	289	643 894 672	299 909 703	546 987 707	1,038	0,441	0,761
VP-M17.1.1-Biztosítási díjtámogatás	772	-	-	1254	-	-	558 784 756	-	-	0,901	-	-
Fiatl mezőgazdasági termelőknek nyújtott támogatás igénylése	774	794	720	1237	1159	1065	478 921 320	289 719 927	392 381 106	0,772	0,426	0,546
VP-M11.2.1-Ökológiai fenntartás	71	177	207	115	228	318	425 882 511	591 981 079	617 926 715	0,687	0,870	0,859
VP-M12 Natura 2000 (ÚMVP)	-	11	6	-	12	6	-	7 510 338	1 604 832	-	0,011	0,002
Anyajuh tartás kiegészítő támogatás - 2007-től elválasztott	672	652	626	675	659	626	370 930 319	340 191 903	399 048 812	0,598	0,500	0,555
Anyakecske tartás de minimis támogatása	704	659	651	705	661	683	172 247 045	174 559 023	172 535 389	0,278	0,257	0,240
VP-M12.2.1-Natura2000 erdő	89	-	-	145	-	-	152 302 326	-	-	0,246	-	-
VP-M14 Tejágazat állatjólét (ÚMVP)	6	-	-	6	-	-	134 347 478	-	-	0,217	-	-
VP-M10 AKG (ÚMVP)	32	37	27	34	46	36	122 522 786	232 251 453	118 016 286	0,198	0,342	0,164
VP-Mo4.1.1.6-Állattenyésztés-trágyatárolók	12	32	27	13	52	32	107 438 750	397 020 290	374 932 559	0,173	0,584	0,521
VP-M14.1.1-Tejágazat-állatjólét	13	-	-	13	-	-	88 257 374	-	-	0,142	-	-
VP-Mo6.3.1-Mezőgazdasági kisüzemek fejlesztése	17	-	-	17	-	-	59 254 979	-	-	0,096	-	-
VP-Mo6 Fiatal gazda (ÚMVP)	37	-	-	38	-	-	41 171 539	-	-	0,066	-	-
Kisgazda támogatás igénylése	129	121	92	204	194	136	17 381 592	27 941 924	11 784 937	0,028	0,041	0,016
VP-M10 Óshonos állatfajták támogatás (ÚMVP)	20	-	-	20	-	-	16 313 311	-	-	0,026	-	-
Átmeneti nemzeti anyajuh tartás támogatása	7129	7397	6997	12 144	12 884	7016	16 149 159	17 565 643	7 659 363	0,026	0,026	0,011
VP-M10 Génmegőrzés-állat (ÚMVP)	4	-	-	4	-	-	6 625 992	-	-	0,011	-	-
VP-Mo4 Állattartó telepek korszerűsítése (ÚMVP)	1	1	-	1	1	-	6 367 176	778 292	-	0,010	0,001	-
VP-Mo4.1.1.1-Állattenyésztés-állattartó telepek	-	6	9	-	6	9	-	65 296 228	75 665 480	-	0,096	0,105
VP-M13 Kedvezőten adottságú területek (ÚMVP)	8	23	6	8	23	6	6 030 848	17 571 899	227 998	0,010	0,026	0,000
Kiegészítő anyajuh tartás de minimis	-	1	-	-	1	-	-	1 552 250	-	-	0,002	-
Anyajuh tartás de minimis támogatás	2	1	6	2	2	6	682 100	765 000	247 000	0,001	0,001	0,000
Anyajuh támogatás	2	-	4	2	-	4	201 040	-	11 200	0,000	-	0,000
Összesen:	8364	8675	8290	79 913	77 656	71 213	62 032 456 637	68 007 712 878	71 913 840 250	100,000	100,000	100,000

Forrás: Magyar Államkincstár adatbázisa alapján készítette: Kukovics Ferenc és Kukovics Sándor

ben a 8. legfontosabb volt (1,038%), de 2018-ban a 12. helyre zuhant (0,441%), aztán visszaemelkedett a 10. helyre 2019-ben (0,761%). Ezt a támogatási jogcímet kevesebb mint 200 gazdaság vette igénybe 2017-ben és 2018-ban, de 2019-ben csaknem 50 százalékkal nőtt a számuk.

VP-M17.1.1-Biztosítási díj-támogatás

E támogatási lehetőség igénybe vétele messze nem általános a juhtartó gazdaságok között. A fontossági sorrendben a 9. volt 2017-ben (0,901%), de a következő 2 évben ezt a jogcímet kivezették a rendszerből.

A fiatal mezőgazdasági termelőknek nyújtott támogatás igénylése

Ez a támogatási jogcím hű képet ad arról, hogy hány fiatal gazda lép be az ágazatba és válik juhtartóvá az adott kifizetési évben, azaz mutatja, hogy milyen az ágazat korösszetételének megújulási képessége. A forráshoz jutás fontossági sorrendjében 2017-ben még a 10. helyen állt (0,772%), de 2018-ban a

13. helyre esett vissza (0,426%), majd 2019-ben visszaemelkedett a 12. helyre (0,546%), úgy, hogy az üzemek számának kis mértékű 2018-as emelkedését tavaly érzékelhető csökkenés követte.

VP-M11.2.1 - Ökológiai fenntartás

Ez a támogatási jogcím 2017-ben még a 11. legfontosabb volt a bevételi rangsorban (0,687%), de 2018-ban a 8. helyre lépett előre (0,870%). Ezt a helyezést 2019-ben is megtartotta, bár az aránya némileg csökkent (0,761%). Az e jogcím igénybe vételére képes gazdaságok száma csaknem a háromszorosára emelkedett – igaz, az üzemek számának 77-ről 207-re emelkedő elenyésző az összes juhot is tartó gazdaság között.

Az anyajuh tartás kiegészítő támogatása - 2007-től elválasztott

Ezt a támogatási jogcímet a juhtartó gazdaságok mindössze 6-7 százaléka tudta igénybe venni a vizsgált években, és a számuk fokozatosan csökkent, annak ellenére, hogy meg-

lehetősen fontos kiegészítő forrást jelentett számukra. A fontossági sorrendben 2017-ben a 12. volt a rangsorban (0,598%) ez a jogcím, 2018-ban – részben a szabályozás változása miatt – a 11. helyre lépett előre (0,5%), amit 2019-ben úgy őrzött meg, hogy még nőtt is az aránya (0,555%).

Az anyakecsketartás de minimis támogatása

Az anyakecsketartás de minimis támogatása egyedre vetítve jelentős segítség a kecsketartók számára, de a kiskérődző-ágazatnak nyújtott támogatások között csak a 13. legfontosabbnak számított 2017-ben (0,278%). A rangsorban a 15. helyre csúszott vissza 2018-ban (0,257%), majd 2019-ben (0,240%) a 14. helyre jött fel úgy, hogy az összes kifizetett támogatásban csökkent az aránya. Ezzel együtt, az e támogatást igénybe venni tudó gazdaságok száma mintegy 7 százalékkal visszaesett 2018-ban, és 2019-ben is kiesett néhány gazdaság az e forrást igénybe vevők közül.

VP-M12.2.1 – Natura 2000-erdők

Erdőterületet a juhtartók kis hányada birtokol, az e jogcímen kifizetett támogatások mégis a 14. helyet foglalták el a fontossági sorrendben 2017-ben (0,246 %). A következő 2 évben erre a jogcímenre már nem fizettek ki támogatást.

VP-M14 – Tejgazazati állattólleti támogatás (ÚMVP)

A támogatási jogcímet csak azok a juhot is tartó gazdaságok tudták igénybe venni, amelyek tejelő tehenet is termelésben tartottak. Az összes kifizetett támogatás (0,217%) azonban 2017-ben az e néhány gazdaságnak kifizetett összeggel is a 15. legnagyobb arányúnak bizonyult. A következő 2 évben juhot is tartó gazdaságok nem kaptak támogatást e jogcím keretében. Tejgazazati állattólleti támogatást csak 2020-ban fizetnek ki a kiskérődző-ágazatok termelőinek.

VP-M10 – AKG (ÚMVP)

Ez a jogcím az előző AKG-támogatási időszak elhúzódo kifizetései miatt maradt fenn az utóbbi években. A fontossági rangsorban a 16. helyet foglalta el 2017-ben az összes kifizetett támogatás arányában (0,198%). Az időközben kiesett támogatási jogcímek miatt 2018-ban a 14. helyre emelkedett a rangsorban (0,342%), majd a 15. helyre csúszott vissza 2019-ben (0,164 %). E jogcímen csak nagyjából 30 gazdaságnak fizettek támogatást a vizsgált években.

VP-M04.1.1.6 – Állattenyésztés, trágyatárolók

E támogatási jogcím igénybe vétele nem jellemző a juhot vagy kecskét is tartó gazdaságok esetében. A 2017-ben a fontossági rangsor 17. helyén álló (0,173%) jogcím keretében a következő 2 vizsgált évben már nem került sor kifizetésre.

VP-M14.1.1 – Tejgazazat, állattóllet

Ez a támogatási jogcím is csak a tejelő tehenek mellett juhot is tartó gazdaságok számára volt elérhető. A 2017-ben a rangsor 18. helyén álló (0,142%) támogatásból a következő 2 évben a juhot is tartó gazdaságok már nem részesültek e jogcím kifizetéseiből.

VP-M06.3.1 – Mezőgazdasági kisüzemek fejlesztése

Az összes kifizetett támogatás közül 2017-ben csak a 19. legfontosabb volt (0,096 %), és a következő 2 évben már nem fizettek ki támogatást ilyen jogcímen.

VP-M06 Fialat gazda (ÚMVP)

Ez a támogatási jogcím nem vált igazán népszerűvé a juh- és kecsketartók között a vizsgált években. 2017-ben a fontossági sorrendben a 20. helyen álló támogatási formát (0,066%) kevesebb, mint 40 gazda vette igénybe. Erre a támogatási jogcímenre a következő 2 évben nem fizettek ki támogatást.

Kisgazda-támogatás igénylése

Ez a támogatási jogcím a kisgazdaságok forráskiegészítését szolgálta az elmúlt években, bár korlátozott mértékben vették igénybe, és az igénylő gazdák száma folyamatosan csökkent. A fontossági rangsorban a 21. volt 2017-ben (0,028%), ami több másik jogcím megszűnése miatt a 17. helyre javult 2018-ban (0,041%). Ezt a helyet 2019-ben is megőrizte (0,016%), jóllehet előbb jelentősen javult, majd visszaesett a harmadára az aránya.

VP-M10 – Óshonos állattólleti támogatása (ÚMVP)

A kifizetett támogatások összeg szerinti fontossági sorrendjében a 22. helyen volt 2017-ben (0,026%), mindössze húsz gazdaság vette igénybe. A következő 2 évben nem került sor kifizetésre e támogatási jogcímen.

Anyajuhtartás átmeneti nemzeti támogatása

E jogcím támogatási kerete korlátozottan volt elérhető, a juhtartó gazdák döntő hányada mégis igénybe vette ezt a forrást a vizsgált években. A 23. volt a fontossági sorrendben az összes kifizetett támogatás összege alapján 2017-ben (0,026%). Egyes jogcímek kiesése miatt ez a támogatási jogcím 2018-ban felkerült a 17. helyre (0,026%), bár az aránya nem változott. 2019-ben azonban visszacsúszott a 18. helyre, az aránya pedig kevesebb, mint felére (0,011%) esett.

VP-M10 – Génmegőrzés, állat (ÚMVP)

Ez a jogcím meglehetősen kevés gazdaságot érintett 2017-ben (négyet; 0,011%), mégis a 24. helyet foglalta el a fontossági sorrendben az összes kifizetés alapján. Ezen a támogatási jogcímen a következő 2 évben nem fizettek ki támogatást.

VP-M04 Állattartó telepek korszerűsítése (ÚMVP)

Ezen az előző támogatási időszakból megmaradt jogcímen csak egy gazdaságnak fizettek támogatást 2017-ben (0,010%) és 2018-ban (0,001 %), ami a 25. helyre volt elegendő a rangsorban, illetve egyes jogcímek kiesése miatt 2018-ban (0,001%) pedig a 22. helyre volt elegendő.

VP-M13 – Kedvezőtlen adottságú területek (ÚMVP)

A 2017-es támogatási rangsorban a 25. helyen álló jogcímen mindössze nyolc gazdaságnak fizettek ki támogatást (0,010%), a következő 2 évben pedig kivezették a jogcímet.

De minimis anyajuhtartási támogatás

Az előző időszakból megmaradt támogatási jogcím keretében mindössze kettő, egy, illetve hat gazdaság jutott forráshoz 2017-ben (0,001%), 2018-ban (0,001%) és 2019-ben (0,000%).

Kiegészítő de minimis anyajuhtartási támogatás

Ezen a jogcímen csak egy gazdaságnak fizettek

támogatást, kizárólag 2018-ban, ami a rangsorban a 21. helyre volt elegendő (0,002%).

Anyajuh-támogatás

Az előző támogatási időszakból megmaradt támogatási jogcímen 2017-ben mindössze két gazdaság jutott támogatáshoz (0,000%).

VP-M12 – Natura 2000 (ÚMVP)

2017-ben már nem, de 2018-ban újra sor került kifizetésre e támogatási jogcím keretében, amikor 11 gazdaság részesült e forrásból (0,011 %). 2019-ben 6 gazdaság jutott többletbevételhez e jogcím keretében (0,002 %).

VP-M04 Állattartó telepek korszerűsítése (ÚMVP)

E jogcím alatt csak egy gazdaság elmaradt kifizetésre került sor 2018-ban (0,001%).

VP-M13 Kedvezőtlen adottságú területek (ÚMVP)

E jogcím keretében 2017-ben nyolc gazdaság (0,010%), 2019-ben hat gazdaság elmaradt kifizetésre került sor (0,000%).

VP-M04.1.1.4. Állattenyésztés – juh és kecske

Ez a támogatási jogcím előkelő helyen szerepelt az összes kifizetett támogatások között a 2018-ban (1,312 %; 165 üzem) és 2019-ben (1,370%; 123 üzem), mégis az elemzésünk végére hagytuk, mert e jogcím kihasználása az ágazat beruházási fejlesztésre való hajlandóságának alacsony szintjét mutatja. A két fenti üzemszám nem érte el a juhtartó üzemek létszámának két-, illetve 1,5%-os szintjét sem!

Következtetések

A juhot és a kecskét tartó gazdaságok számos jogcím alatt támogatáshoz juthattak a 3 vizsgált évben. A közvetlen juh- és kecske támogatás jelentős forrást juttatott az állattartó gazdaságoknak, mégis, e gazdaságok működésének igazi alapját a terület alapú-, a zöldítés-, az egyéb intézkedések-, és az agrárkörnyezet gazdálkodás keretében elérhető támogatási összegek biztosították.

Ennek megfelelően a juhtartó vagy juhot is tartó gazdaságok támogatáshoz jutásának elemzésekor más-más jogcímetek kell figyelembe venni. Egyértelmű, hogy a juh- és a kecsketartás támogatása csökkenti az állatok tartásának költségeit, de az üzemek fenn- és megtartását alapvetően a fenti támogatási jogcímek elérhetősége határozza meg.

Természetesen igaz, hogy a juhra és a kecskére kapható támogatások nélkül ezen állattípusok egyedszáma drasztikusan visszaesne.

**KUKOVICS SÁNDOR,
KUKOVICS FERENC,
JÁVOR BENCE**